

Intention to Breastfeeding in Mothers Receiving Breastfeeding Information from Different Medias*

Waewta Sritong, RN, MNS¹, Sudaporn Payakkaraung, RN, PhD¹, Parnnarat Sangperm, RN, PhD¹

Abstract

Purpose: To compare the maternal intention to exclusive breastfeeding and continued breastfeeding among mothers receiving three different types of breastfeeding media: personal media, personal media along with specialized media, and personal media along with the internet link.

Design: Quasi-experimental design.

Methods: The study samples were postpartum mothers in the obstetric ward a university hospital, Bangkok. There were 75 people divided into 3 groups. Data were collected from July to October, 2018. The research instruments consisted of 3 types of media which were personal media, specific media and internet link. Tools used for data collection included two interviewing questionnaires asking about 1) mother's and infant's general information, and 2) their opinion towards breastfeeding information obtained and their intention to exclusive and continued breastfeeding. The data were analyzed using descriptive statistics and Kruskal Wallis test by ranks.

Main findings: The study showed that intention to exclusive breastfeeding ($p < .05$) and intention to continued breastfeeding ($p < .05$) were significantly different among three groups of mothers: receiving personal media only, receiving personal media along with specific media, and receiving personal media along with the internet link. For post hoc comparison, the mothers receiving personal media along with specific media and mothers receiving personal media along with the internet link had longer duration of intention to exclusive breastfeeding and intention to continued breastfeeding than the mothers receiving the personal media only.

Conclusion and recommendations: According to the study findings, the mothers receiving personal media along with either specific media or the internet link showed their intention with longer duration to exclusive breastfeeding and continued breastfeeding than the mothers receiving personal media only. Therefore, nurses should apply multimodal implementation of breastfeeding education for mothers by integrating specific media, like booklet, and internet platform in the routine advice given by nurses. Several sources of information given will facilitate mothers to obtain at hand information which would enhance their intention to breastfeed longer.

Keywords: breastfeeding, intention, media

Nursing Science Journal of Thailand. 2022;40(2):49-66

Corresponding Author: Associate Professor Sudaporn Payakkaraung, Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok 10700, Thailand; e-mail: sudaporn.pay@mahidol.ac.th

* Master's thesis, Master of Nursing Science Program in Pediatric Nursing, Faculty of Nursing, Mahidol University

¹ Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok, Thailand

Received: 22 April 2021 / Revised: 8 June 2021 / Accepted: 15 July 2021

ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาที่ได้รับข้อมูล การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อต่างกัน*

แววตา ศรีทอง, พย.ม.¹ สุดาภรณ์ พยัคฆเรือง, ปร.ด.¹ พรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, ปร.ด.¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวและความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องของมารดาที่ได้รับสื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่แตกต่างกัน 3 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต

รูปแบบการวิจัย: การศึกษากึ่งทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย: กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดในหอผู้ป่วยสูติกรรมของโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร จำนวน 75 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์สองชุด ถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลทั่วไปของมารดาและทารก 2) ความคิดเห็นต่อการได้รับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อ และความตั้งใจของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวและต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และ Kruskal Wallis test by ranks

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาพบว่า มารดาที่ได้รับสื่อบุคคล มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องแตกต่างกัน ($p < .05$) และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องนานกว่ามารดาที่ได้รับสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียว

สรุปและข้อเสนอแนะ: มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องนานกว่ามารดาที่ได้รับสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียว ดังนั้นพยาบาลควรบูรณาการหลากหลายช่องทางและวิธีการในการให้ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การใช้สื่อหนังสือคู่มือ หรืออินเทอร์เน็ต ร่วมกับการให้คำแนะนำโดยพยาบาล ช่องทางหลากหลายจะช่วยเอื้ออำนวยให้มารดาได้รับข้อมูลที่ต้องการอย่างสะดวก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้มารดามีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่วานานขึ้น

คำสำคัญ: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความตั้งใจ สื่อ

Nursing Science Journal of Thailand. 2022;40(2):49-66

ผู้ประสานงานการเผยแพร่: รองศาสตราจารย์สุดาภรณ์ พยัคฆเรือง, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700, e-mail: sudaporn.pay@mahidol.ac.th

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่รับบทความ: 22 เมษายน 2564 / วันที่แก้ไขบทความเสร็จ: 8 มิถุนายน 2564 / วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564

ความสำคัญของปัญหา

น้ำนมแม่เป็นอาหารที่ยอมรับกันทั่วโลกว่ามีประโยชน์และเหมาะสมมากที่สุดสำหรับทารก เนื่องจากน้ำนมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการ สารอาหารครบถ้วน ช่วยในการเจริญเติบโต และส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสมองและความคิด¹ ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund) ได้แนะนำให้มารดาทุกคนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (exclusive breastfeeding) นาน 6 เดือนหลังคลอด และเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่อง (continued breastfeeding) ร่วมกับอาหารตามวัยจนครบ 2 ปีหรือนานกว่านั้น โดยองค์การอนามัยโลกได้ตั้งเป้าหมายของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนให้ได้ร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2568² การที่มารดาจะสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวและต่อเนื่องได้นั้น ปัจจัยด้านมารดาปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นประสบความสำเร็จ คือความตั้งใจของมารดา กล่าวคือเมื่อมารดามีความตั้งใจ มารดาจะมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งมั่นและพร้อมฟันฝ่ากับอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้³ ปัจจุบันมีการสนับสนุนให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มมากขึ้น แต่จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2562 ขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในทารกอายุ 0-5 เดือนเพียงร้อยละ 14⁴ ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้มาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและการเผชิญปัญหาของมารดาหลังคลอด อาจมีผลทำให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดลง⁵

การส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น สิ่งสำคัญคือการทำให้มารดามีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะส่งผลให้มารดามีความตั้งใจในการให้นมบุตร

และตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในที่สุด มีการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยมารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากจะมีคะแนนความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อย นอกจากนี้ผลของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของหญิงตั้งครรภ์ในประเทศพม่า พบว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับปานกลางและมาก จะมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องนานกว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับน้อย⁷ ซึ่งการที่มารดามีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น จะทำให้มารดามีความเข้าใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รับรู้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและทารก ส่งผลให้มารดาเกิดความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยในปัจจุบันมีการส่งเสริมความรู้ให้กับมารดาผ่านช่องทางต่างๆ และมีการนำสื่อเข้ามาใช้เพิ่มมากขึ้น

สื่อสามารถแบ่งออกตามหลักการได้ 4 ประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต⁸ ปัจจุบันประเทศไทยมีการใช้สื่อทั้ง 4 ประเภท ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น สื่อบุคคล ผ่านทางบุคลากรทางการแพทย์ในการให้คำแนะนำการเริ่มให้นมแม่ การป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบคุณแม่อาสา เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การดูแลทารกและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่⁹ สื่อมวลชน ผ่านการดู การฟัง การอ่าน ในรูปแบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางโทรทัศน์ ส่วนสื่อเฉพาะกิจ โดยการใช้โปสเตอร์ แผ่นพับ และสำหรับสื่ออินเทอร์เน็ต ผ่านทางเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่างๆ เช่น เว็บไซต์มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย แอปพลิเคชันนมแม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นต้น ซึ่งสื่อแต่ละประเภทมีข้อดีข้อเสีย

และการเข้าถึงมารดาแตกต่างกัน การให้ความรู้ผ่านสื่อที่มารดาสนใจและมีความสะดวกในการเข้าถึงหรือใช้งาน จะช่วยให้มารดาเกิดความสนใจเนื้อหาในสื่อมากขึ้น รับข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องภายในสื่อนั้นได้เต็มที่

การที่มารดาจะเลือกใช้สื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประเภทใดนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความสะดวกในการใช้ ความเด่นของสื่ออื่นๆ ที่ดึงดูดความสนใจ ความต้องการหรือการใช้ประโยชน์จากสื่อ ประสบการณ์การใช้สื่อของมารดา การศึกษาและสถานะทางสังคม¹⁰ โดยเนื้อหาที่ได้รับมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นำไปสู่ความตั้งใจและพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กล่าวคือมารดาจะมีการตีความหมายของเนื้อหาข้อมูลที่ได้รับนั้น หากสอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนเอง มารดาจะเลือกจดจำเนื้อหาข้อมูลนั้น เพื่อนำไปใช้หรือเก็บเป็นประสบการณ์ในการคิดหรือตัดสินใจ แต่หากไม่สอดคล้องกับทัศนคติหรือความเชื่อของตนเอง มารดาอาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือความเชื่อเดิม ส่งผลให้ความตั้งใจและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ มีการศึกษาพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อบุคลากรทางการแพทย์และสื่ออินเทอร์เน็ต มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้รับความรู้ผ่านสื่อบุคลากรทางการแพทย์และสื่ออินเทอร์เน็ต¹¹ และการได้รับความรู้ผ่านสื่อที่ต่างกันก็จะส่งผลต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่างกันด้วย โดยมารดาที่ได้รับความรู้ผ่านสื่อมวลชนร่วมกับสื่อบุคคลมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมากกว่ามารดาที่ได้รับสื่อมวลชนหรือสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียว¹²

จากการศึกษาที่ผ่านมายังขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเภทของสื่อที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้อง เพื่อให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อนและต่อเนืองยาวนานมากขึ้น นอกจากนี้ยังไม่พบว่ามีการศึกษา

ในประเทศไทยที่ศึกษาในมารดาหลังคลอด ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญในการปรับบทบาทการเป็นมารดาและตัดสินใจให้นมบุตร¹³ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวและความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องของมารดาที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อบุคคล หรือสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ หรือสื่ออินเทอร์เน็ตตามความสนใจของมารดา โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่นำสื่อมวลชนเข้ามาศึกษา เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ควบคุมได้ยาก และต้องใช้งบประมาณสูงในการผลิตและเผยแพร่ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการนำออกมาออกแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อแก่มารดา เพื่อส่งเสริมความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ นำไปสู่พฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดา และต่อเนืองยาวนานเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาที่ได้รับสื่อบุคคล สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต
2. เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องของมารดาที่ได้รับสื่อบุคคล สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต

สมมติฐานการวิจัย

1. มารดาที่ได้รับสื่อบุคคล สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อนและต่อเนืองยาวนานแตกต่างกัน
2. มารดาที่ได้รับสื่อบุคคล สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นมารดาหลังคลอดที่พักรักษาตัวในหอผู้ป่วยสูติกรรม คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ มารดาอายุ 18 ปีขึ้นไป คลอดบุตรครบกำหนดอายุครรภ์เท่ากับหรือมากกว่า 37 สัปดาห์ มารดาเป็นผู้ดูแลทารกเองเมื่อกลับบ้าน และมารดาไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด หรือมีประวัติเจ็บป่วยที่ไม่สามารถให้นมแม่แก่บุตรได้ หรือต้องเว้นระยะในการให้นมบุตร โดยบุตรไม่มีความพิการหรือความเจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Nguyen และคณะ¹² ศึกษาการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาหลังคลอดในประเทศเวียดนาม โดยนำค่าเฉลี่ยความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มที่ไม่ได้รับสื่อ ($\bar{X} = 69.79$) ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มที่ได้รับสื่อมวลชน ($\bar{X} = 76.24$) ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคล ($\bar{X} = 84.75$) ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มที่ได้รับสื่อมวลชนร่วมกับสื่อบุคคล ($\bar{X} = 88.29$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยทั้ง 4 กลุ่ม ($SD = 16.18$) คำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Power Version 3.9.1.2 ได้ขนาดอิทธิพลเท่ากับ .39 กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ .05 อำนาจการทดสอบ .80 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 69 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมารดาที่ได้รับสื่อบุคคล 23 คน มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ 23 คน มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต 23 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เพิ่มขึ้นร้อยละ 10¹⁴ ทำให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 75 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มจะได้กลุ่มละ 25 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยได้จัดรูปแบบและเนื้อหาการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อแต่ละประเภทแก่มารดาดังนี้ คือ สื่อบุคคลโดยพยาบาลประจำหอผู้ป่วย ให้ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามปกติ สื่อเฉพาะกิจโดยเป็นเล่มเอกสารความรู้ สื่ออินเทอร์เน็ตโดยเป็นอินโฟกราฟฟิกความรู้ผ่าน QR code และจัดทำไว้ในรูปแบบของพวงกุญแจ โดยสื่อทั้ง 3 ประเภท มีเนื้อหา 9 หัวข้อ ได้แก่ การเตรียมตัวเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประโยชน์ของนมแม่ การเปรียบเทียบสารอาหารในนมแม่และนมผสม ทำอ้อมและวิธีอ้อมลูกเข้าเต้า วิธีการกระตุ้นน้ำนมให้มาเร็วและเพียงพอ อาหารสำหรับแม่ให้นมบุตร การให้นมแม่เมื่อแม่ไปทำงาน การเก็บรักษาน้ำนม ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมมาจากมูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย และขออนุญาตนำมาใช้เป็นเครื่องมือดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยเนื้อหาดังกล่าวสร้างโดยมูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มีคณะกรรมการผู้จัดทำ ประกอบด้วยแพทย์และพยาบาลผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผ่านการเรียบเรียงและตรวจสอบเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำมาเผยแพร่สู่สาธารณะ ทั้งนี้ทีมผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงภายในเนื้อหาของสื่อทั้ง 3 ประเภท พบว่ามีเนื้อหาเหมือนกันก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมารดา จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย

อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตร ประวัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป ของทารก จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ประวัติการคลอด เพศของทารก น้ำหนักแรกเกิด การได้ดูนมแม่ และการเจ็บป่วย หลังคลอด ส่วนที่ 3 ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่อง และการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา การแปลผลความตั้งใจ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวหรือต่อเนื่อง แปลตามระยะเวลา เป็นจำนวนเดือนที่มารดาตอบ โดยจำนวนเดือนมากแสดงว่า มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวหรือ ต่อเนื่องมาก จำนวนเดือนน้อยแสดงว่ามารดามีความตั้งใจ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวหรือต่อเนื่องน้อย

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์การได้รับข้อมูลการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ผ่านสื่อ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นความคิดเห็น ของมารดาเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ชนิดของสื่อและความถี่ของการใช้สื่อ เนื้อหาภายในสื่อที่เป็นประโยชน์กับมารดา ข้อมูลที่มารดาต้องการ ได้รับเพิ่มเติม ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาข้อมูลผ่านสื่อ และข้อเสนอแนะ โดยเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้มารดา แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อและข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่มารดาได้รับ ข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการอภิปรายและปรับปรุง การพัฒนารูปแบบของสื่อให้มีความเหมาะสมต่อไป จึงไม่ได้ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยงของเครื่องมือดังกล่าว ส่วนที่ 2 เป็นความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา หลังคลอด 6 สัปดาห์ จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย ความตั้งใจ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต่อเนื่อง การแปลผลความตั้งใจการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว หรือต่อเนื่อง แปลตามระยะเวลาเป็นจำนวนเดือนที่มารดาตอบ

โดยจำนวนเดือนมากแสดงว่ามารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่างเดียวหรือต่อเนื่องมาก จำนวนเดือนน้อย แสดงว่ามารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว หรือต่อเนื่องน้อย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล COA No.IRB-NS2019/496.2503 และคณะกรรมการ พิจารณาจริยธรรมการวิจัยของคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช COA 087/2562 ผู้วิจัยดำเนินการ เชิญชวนกลุ่มตัวอย่าง เข้าร่วมการวิจัยตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มตัวอย่าง ได้รับรายละเอียดของโครงการวิจัย มีอิสระในการตัดสินใจ เข้าร่วมโครงการวิจัย และสามารถถอนตัวจากโครงการได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาพยาบาล ของมารดาหรือการดูแลที่บุตรควรจะได้รับ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้ จากการวิจัยถูกเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลต่างๆ นำเสนอในภาพรวม เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัย จึงให้ลงชื่อในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ที่ คณะพยาบาลศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2562 หลังจากได้รับอนุมัติ ให้เก็บข้อมูลตามลำดับขั้นแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยตนเอง 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ในวันที่มารดากลับบ้าน และครั้งที่ 2 ในวันที่มารดามาตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 75 คน กลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็น มารดาหลังคลอดที่ได้รับการดูแลตามแนวทางปฏิบัติการดูแล และให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอด ตามมาตรฐานของทางโรงพยาบาล จากพยาบาลประจำหอผู้ป่วย

สุติกรรม ซึ่งเป็นการพยาบาลตามปกติ โดยผู้วิจัยจัดมารดาเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 25 คนจำนวน 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 มารดาที่ได้รับสื่อบุคคล เป็นมารดาที่ได้รับการพยาบาลปกติ ซึ่งได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 9 เรื่อง เรื่องละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลา 3 วันก่อนกลับบ้าน กลุ่มที่ 2 มารดาที่ได้รับสื่อบุคคล ร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ เป็นมารดาที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ร่วมกับได้รับสื่อเล่มเอกสารความรู้ก่อนกลับบ้าน กลุ่มที่ 3 มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นมารดาที่ได้รับการพยาบาลตามปกติร่วมกับได้รับสื่อพวงกุญแจ QR Code ก่อนกลับบ้าน โดยการจัดมารดาเข้ากลุ่มที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยสอบถามความสะดวกและความต้องการของมารดาในการรับข้อมูล จากสื่อเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หากมารดา ต้องการเล่มเอกสารความรู้ ผู้วิจัยจัดให้มารดาอยู่กลุ่มที่ 2 (มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ) หากมารดา ต้องการพวงกุญแจ QR Code ผู้วิจัยจัดให้มารดาอยู่กลุ่มที่ 3 (มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต)

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 เก็บข้อมูลที่หอผู้ป่วยสุติกรรม โดยขออนุญาตเก็บข้อมูลมารดา ก่อนกลับบ้าน ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลมารดาในกลุ่มที่ 1 จนครบ 25 คนก่อน แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ไปพร้อมกัน จนครบตามจำนวนกลุ่มละ 25 คน ขั้นตอนการเก็บข้อมูล เป็นดังนี้ ผู้วิจัยสอบถามมารดาโดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 หลังสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว มารดากลุ่มที่ 1 กลับบ้านได้ตามปกติ มารดากลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยแนะนำและสาธิตให้มารดา เปิดอ่านเล่มเอกสารความรู้จนครบทุกหน้า และมอบให้มารดานำไปศึกษาต่อที่บ้าน มารดากลุ่มที่ 3 ผู้วิจัยแนะนำและสาธิตโดยให้มารดานำโทรศัพท์มือถือของตนเองสแกน QR Code ที่ละเรื่อง อ่านข้อมูลจนครบ และมอบให้มารดา นำไปศึกษาต่อที่บ้าน การตอบแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และแนะนำการใช้สื่อเล่มเอกสารความรู้และพวงกุญแจ QR code ในมารดาแต่ละรายใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที

การเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลที่ห้องตรวจวางแผนครอบครัว ในวันที่มารดา มาตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์มารดาหลังจากมารดาได้รับการตรวจ จากแพทย์เรียบร้อยแล้ว โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์การได้รับข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อ และ ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอด 6 สัปดาห์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 10-15 นาที ทั้งนี้ภายหลังจากกลับบ้าน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มอาจค้นหาข้อมูลด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ต หรือจากแหล่งอื่น อย่างไรก็ตามเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ทั้ง 9 เรื่อง ที่มารดาได้รับจากทั้งสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ หรือสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ส่วนบุคคลของมารดาและทารก โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของมารดาทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ ANOVA และสถิติ Fisher's exact test และการวิเคราะห์ความแตกต่าง ของความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว และความตั้งใจ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องระหว่างมารดา 3 กลุ่ม ด้วยสถิติ Non-Parametric คือ Kruskal Wallis test by ranks

ผลการวิจัย

มารดาหลังคลอดบุตรครบกำหนดจำนวน 75 ราย มีอายุ อยู่ในช่วง 15-40 ปี โดยเฉลี่ย 26 ปี (SD = 6.30) รายละเอียด ของข้อมูลทั่วไปเปรียบเทียบระหว่างมารดาสามกลุ่มพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตร และจำนวนเดือนที่มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานที่สุด ทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของมารดาจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลมารดา	สื่อบุคคล		สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ		สื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
อายุ (ปี)							.729 ¹
<20	7	28	3	12	6	24	
20-40	18	72	22	88	19	76	
รวม	25	100	25	100	25	100	
ระดับการศึกษา							.156 ²
ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	19	76	13	52	14	56	
อนุปริญญา หรือ ปวส.	5	20	6	24	4	16	
ปริญญาตรี	1	4	6	24	7	28	
รวม	25	100	25	100	25	100	
อาชีพ							.180 ²
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ พนักงานบริษัท	4	16	10	30	11	44	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	5	20	2	18	4	16	
รับจ้างทั่วไป	4	16	7	28	4	16	
ไม่ได้ทำงาน/แม่บ้าน	12	48	6	24	6	24	
รวม	25	100	25	100	25	100	
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน							.159 ²
10,001-15,000 บาท	9	36	10	40	8	32	
15,001-30,000 บาท	8	32	13	52	9	36	
30,001-50,000 บาท	8	32	2	8	8	32	
รวม	25	100	25	100	25	100	
รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย							.923 ²
มีเหลือเก็บ	4	16	3	12	4	16	
พอใช้	20	80	22	88	21	84	
ไม่พอใช้	1	4	-	-	-	-	
รวม	25	100	25	100	25	100	
จำนวนบุตรที่มีชีวิต (ไม่นับครรภ์นี้)							.189 ²
ไม่มี	9	36	8	32	13	52	
1 คน	10	40	12	48	11	44	
2 คน	3	12	5	20	1	4	
3 คน	3	12	-	-	-	-	
รวม	25	100	25	100	25	100	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลมารดา	สื่อบุคคล		สื่อบุคคลร่วมกับ สื่อเฉพาะกิจ		สื่อบุคคลร่วมกับ สื่ออินเทอร์เน็ต		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เคยเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ไม่นับครรภ์นี้)							
ไม่ใช่	9	36	8	32	13	52	.420 ²
ใช่	16	64	17	68	12	48	
รวม	25	100	25	100	25	100	
เคยเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานที่สุด (n = 45)							
<6 เดือน	8	50	15	88.24	11	91.67	.358 ²
6-12 เดือน	5	31	1	5.88	-	-	
>12 เดือน	3	18	1	5.88	1	8.33	
รวม	16	100	17	100	12	100	
ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่							
หวั่นมีปัญหา (หวั่นมสั้น หวั่นมแตก)	1	6.25	-	-	1	8.33	
น้ำมมน้อยไม่พอให้ลูกกิน	6	37.50	7	41.18	5	41.67	
หยุดให้นมเพื่อเตรียมตัว กลับไปทำงาน	5	31.25	8	47.06	5	41.67	
ไม่มีปัญหา	4	25	2	11.76	1	8.33	
รวม	16	100	17	100	12	100	

¹ANOVA, ²Fisher's exact

ทารกจำนวน 75 คนพบว่า ร้อยละ 61.33 คลอดปกติ และมีน้ำหนักแรกเกิดในช่วง 2,510-4,025 กรัม หรือโดยเฉลี่ย 3,097.13 กรัม (SD = 341.82) รายละเอียดข้อมูลทั่วไป เปรียบเทียบระหว่างทารกจำแนกตามมารดาที่ได้รับสื่อต่างกันสามกลุ่ม พบว่าประวัติการคลอด อายุครรภ์เมื่อคลอด เพศ น้ำหนักแรกเกิด การได้ดุนมแม่ใน 1 ชั่วโมงหลังคลอด

และระยะเวลาที่ทารกได้ดุนมแม่ใน 1 ชั่วโมงหลังคลอด ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่อง ก่อนจำหน่ายกลับบ้านและหลังกลับบ้านได้ 6 สัปดาห์ของมารดาแต่ละกลุ่มที่ได้รับสื่อต่างกัน มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของทารกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลทารก	สื่อบุคคล		สื่อบุคคลร่วมกับ สื่อเฉพาะกิจ		สื่อบุคคลร่วมกับ สื่ออินเทอร์เน็ต		p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ประวัติการคลอด							.385 ²
คลอดปกติ	15	60	13	52	18	72	
ผ่าตัดคลอด	10	40	12	48	7	28	
รวม	25	100	25	100	25	100	
อายุครรภ์เมื่อคลอด							.986 ²
37 สัปดาห์	6	24	5	20	6	24	
38 สัปดาห์	6	24	7	28	8	32	
39 สัปดาห์	9	36	10	40	7	28	
40 สัปดาห์	4	16	3	12	4	16	
รวม	25	100	25	100	25	100	
เพศ							.955 ²
ชาย	14	56	15	60	16	64	
หญิง	11	44	10	40	9	36	
รวม	25	100	25	100	25	100	
น้ำหนักแรกเกิด							.599 ¹
2501-3000 กรัม	13	52	10	40	11	44	
3001-3500 กรัม	7	28	12	48	12	48	
3501-4000 กรัม	4	16	3	12	2	8	
>4000 กรัม	1	4	-	-	-	-	
รวม	25	100	25	100	25	100	
ได้กินนมแม่ใน 1 ชั่วโมงหลังคลอด							1 ²
ไม่ใช่	17	68	17	68	16	64	
ใช่	8	32	8	32	9	36	
รวม	25	100	25	100	25	100	
ระยะเวลาที่ได้กินนมแม่ใน 1 ชั่วโมงหลังคลอด							.703 ²
5 นาที	5	62.5	2	25	5	55.56	
10 นาที	3	37.5	4	50	2	22.22	
15 นาที	-	-	1	12.5	2	22.22	
>15 นาที	-	-	1	12.5	-	-	
รวม	8	100	8	100	9	100	

¹ ANOVA, ² Fisher's exact

ตารางที่ 3 ร้อยละของมารดาที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว และเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง จำแนกตามกลุ่มที่ได้รับสื่อต่างกันในช่วงก่อนจำหน่ายและหลังกลับบ้าน 6 สัปดาห์

ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	สื่อบุคคล		สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ		สื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
มารดาตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว						
ไม่ตั้งใจ	-	4	4	-	-	-
1 เดือน	4	4	4	-	8	-
2 เดือน	12	24	28	4	32	8
3 เดือน	32	32	32	20	32	24
4 เดือน	-	-	4	4	-	-
5 เดือน	-	-	-	-	-	-
6 เดือน	52	36	28	72	28	68
>6 เดือน	-	-	-	-	-	-
มารดาตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่อง						
1 เดือน	-	4	-	-	-	-
2 เดือน	-	4	-	-	-	-
3 เดือน	8	16	4	-	12	4
6 เดือน	36	44	48	28	40	32
12 เดือน	52	28	44	60	44	44
18 เดือน	-	-	4	4	-	-
24 เดือน	4	4	-	8	-	16
36 เดือน	-	-	-	-	4	4

มารดาในกลุ่มที่ได้รับข้อมูลผ่านสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจทุกคน ได้อ่านข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากเล่มเอกสารความรู้ โดยร้อยละ 60 อ่าน 2 ครั้ง เนื้อหาที่มารดาได้รับประโยชน์มากที่สุดคือ การบีบเก็บน้ำนมเมื่อแม่ไปทำงาน ร้อยละ 28 นอกจากนี้มารดาที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม โดยร้อยละ 20 ต้องการทราบเกี่ยวกับเครื่องปั้มนมยี่ห้อต่างๆ และวิธีการใช้ ร้อยละ 8 ต้องการทราบเกี่ยวกับการปั้มนมเมื่อแม่ไปทำงานและวิธีเก็บน้ำนมส่งต่างจังหวัด ดังแสดงในตารางที่ 4

มารดาในกลุ่มที่ได้รับข้อมูลผ่านสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตทุกคน ได้เปิดเข้าดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากพวงกุญแจ QR code โดยร้อยละ 60 เข้าดูมากที่สุด 5-10 ครั้ง เนื้อหาที่มารดาได้รับประโยชน์มากที่สุดคือ เทคนิคการบีบเก็บน้ำนม ร้อยละ 24 นอกจากนี้มารดาร้อยละ 8 ยังต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในอีก 3 เรื่อง ได้แก่ การแก้ไขอาการผิดปกติของหัวนม เช่น หัวนมแดง หัวนมแตก เป็นต้น การแก้ไขอาการต่างๆ ของบุตร เช่น สะอึก ท้องอืด เป็นต้น และอาหารที่แม่ให้นมบุตรไม่ควรรับประทาน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละของมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต จำแนกตามเนื้อหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดและที่ต้องการเพิ่มเติม

ข้อมูลที่มารดาได้รับ	สื่อเฉพาะกิจ (ร้อยละ)	สื่ออินเทอร์เน็ต (ร้อยละ)
เนื้อหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด		
การปฏิบัติตัวเมื่อแม่ไปทำงาน	28	12
ระยะเวลาของการเก็บรักษาน้ำนม	20	16
เทคนิคการบีบเก็บน้ำนม	16	24
ทำอย่างไรให้น้ำนมมาเร็วและเพียงพอ	12	12
นมแม่แท้ที่สุด	8	4
ทำอุ้ม	8	-
วิธีเอาลูกเข้าเต้าแม่	4	20
อาหารสำหรับแม่ให้นมบุตร	4	12
รวม	100	100
เนื้อหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มารดาต้องการได้รับเพิ่มเติม		
เครื่องปั๊มนมยี่ห้อต่างๆ และวิธีการใช้	20	4
การปั๊มนมเมื่อแม่ไปทำงานและวิธีเก็บน้ำนมส่งต่างจังหวัด	8	-
อาหารที่แม่ให้นมบุตรไม่ควรรับประทาน	8	8
สารอาหารในนมแม่ เช่น DHA, ARA	4	-
อาหารเสริมตามวัยที่ควรให้บุตรเมื่อเริ่มลดนมแม่	4	-
การแก้ไขอาการต่างๆ ของบุตร เช่น สะอึก ถ่ายเหลว	4	8
การแก้ไขอาการผิดปกติของหัวนม เช่น หัวนมแดง หัวนมแตก	-	8
การทำความสะอาดขวดนม	4	4
ไม่มีข้อแนะนำเพิ่มเติม	48	68
รวม	100	100

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

เนื่องจากข้อมูลมีการแจกแจงไม่ปกติ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติ nonparametric คือ Kruskal Wallis test

วิเคราะห์ความแตกต่างของความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาทั้ง 3 กลุ่ม โดยเปรียบเทียบระยะเวลา

เป็นจำนวนเดือนของความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย พบว่ามีสื่ออย่างน้อย 1 ประเภทที่ทำให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .005$) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยสถิติ Kruskal Wallis test by ranks

ประเภทของสื่อ	$\bar{X} \pm SD$	Mean Rank	χ^2	df	p
สื่อบุคคล	3.64±1.93	27.78			
สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ	5.16±1.40	44.24	10.74	2	.005
สื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต	4.96±1.96	41.98			

เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณเพื่อหาคู่ที่แตกต่างกันต่อ โดยใช้ค่าเฉลี่ยอันดับของแต่ละกลุ่ม (mean rank) ซึ่งเป็นค่าแสดงความแตกต่างของความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นจำนวนเดือนของมารดาแต่ละกลุ่ม โดยค่า mean rank มากหมายถึงมารดาที่มีความตั้งใจมาก และค่า mean rank น้อยหมายถึงมารดาที่มีความตั้งใจน้อย เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

โดยที่กลุ่มที่ i และ j แตกต่างกันเมื่อ $var\emptyset = R_i - R_j \geq \sqrt{x^2 a, k - 1} \sqrt{var\emptyset}$ แต่เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n) และจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (N) มีจำนวนเท่ากันในการหาค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มทั้งความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว จึงหา $var\emptyset$ เพียงครั้งเดียวโดยการคำนวณจากสูตร¹⁵

$$var\emptyset = \frac{N(N+1)}{12} \left[\frac{1}{ni} + \frac{1}{nj} \right]$$

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างของกลุ่ม i และ j

ได้ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มเท่ากับ 9.59 จึงนำมาเปรียบเทียบที่ละคู่ดังนี้

คู่ที่ 1 เปรียบเทียบระหว่าง ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลและสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ $44.24 - 27.78 = 16.46$ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ (9.59) ซึ่งมากกว่า

หมายความว่าความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลและสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจแตกต่างกัน ($p < .05$)

คู่ที่ 2 เปรียบเทียบระหว่าง ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต $41.98 - 27.78 = 14.20$ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ (9.59) ซึ่งมากกว่า หมายความว่าความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน ($p < .05$)

คู่ที่ 3 เปรียบเทียบระหว่าง ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต $44.24 - 41.98 = 2.26$ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ (9.59) ซึ่งน้อยกว่า หมายความว่าความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อเฉพาะกิจและสื่ออินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

จากการเปรียบเทียบพหุคูณสรุปได้ว่าความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลแตกต่างจากมารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ ($p < .05$) และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต ($p < .05$) ส่วนความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของมารดาหลังได้รับสื่อเฉพาะกิจและสื่ออินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) โดยมารดาในกลุ่มสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ

มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนมากที่สุด (mean rank = 44.24) รองลงมาคือมารดากลุ่มสื่อบุคคล ร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต (mean rank = 41.98) และมารดากลุ่มสื่อบุคคลอย่างเดียว (mean rank = 27.78) ตามลำดับ

วิเคราะห์ความแตกต่างของความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อหาของมารดาทั้ง 3 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบว่าสื่ออย่างน้อย 1 ประเภทที่ทำให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .003$) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อหาของมารดาทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยสถิติ Kruskal Wallis test by ranks

ประเภทของสื่อ	$\bar{X} \pm SD$	Mean Rank	χ^2	df	p
สื่อบุคคล	7.56±4.96	26.78			
สื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ	11.52±4.87	44.10	11.24	2	.003
สื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต	12.60±7.93	43.12			

เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณเพื่อหาคู่ที่แตกต่างกัน โดยใช้ค่าเฉลี่ยอันดับของแต่ละกลุ่ม (mean rank) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (คำนวณเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความแตกต่างระหว่างกลุ่ม = 9.59) พบว่าความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังได้รับสื่อบุคคลมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อแตกต่างจากมารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ ($p < .05$) และสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต ($p < .05$) ส่วนมารดาได้รับสื่อบุคคลร่วมกับเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($p > .05$) โดยมารดากลุ่มสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อมากที่สุด (mean rank = 44.10) รองลงมาคือมารดากลุ่มสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต (mean rank = 43.12) และมารดากลุ่มสื่อบุคคลอย่างเดียว (mean rank = 26.27) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคล มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และมารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อแตกต่างกัน มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อที่ 12 เดือนมากที่สุด รองลงมาคือมารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต และมารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลอย่างเดียว ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื้อนานกว่ามารดาที่ได้รับสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียว

จากผลการศึกษาภายหลังการได้รับสื่อ เมื่อพิจารณาจำนวนเดือนที่มารดาส่วนใหญ่ของแต่ละกลุ่มตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว พบว่ามารดาทั้ง 3 กลุ่ม ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดยในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจพบร้อยละ 72 รองลงมาคือกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตพบร้อยละ 68 ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลพบเพียงร้อยละ 36 ซึ่งอธิบายได้จากมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลที่มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นนั้น อาจเกิดจากปัญหาที่พบเมื่อต้องเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ด้วยตนเอง คือ น้ำนมไม่เพียงพอ (ร้อยละ 42.9) เจ็บหัวนม หัวนมแตก (ร้อยละ 42.9) เต้านมคัด (ร้อยละ 14.3) ส่งผลต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาจทำให้มารดาตัดสินใจให้นมผสมแทนนมแม่หรือหยุดให้นมแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุตาภรณ์ พยัคฆเรือง, พรพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม และชญาดา สามารถ¹⁶ ซึ่งศึกษาปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เมื่อมารดากลับไปอยู่ที่บ้านในช่วง 2 เดือนแรก หลังคลอด พบว่ามารดาต้องเผชิญกับปัญหาแทรกซ้อนภายหลังออกจากโรงพยาบาล เช่น เต้านมเป็นก้อน มารดาคิดว่าตนเองมีน้ำนมไม่เพียงพอสำหรับทารก จึงต้องเสริมด้วยนมผสม ซึ่งในการศึกษานี้พบว่ามารดาอีก 2 กลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ และมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้น อาจเนื่องจากเมื่อมารดาเผชิญปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มารดาสามารถศึกษาวิธีแก้ปัญหาเบื้องต้นจากเล่มเอกสารความรู้หรือพวงกุญแจ QR Code ได้ทันที และสามารถศึกษาซ้ำได้หลายครั้ง โดยจากผลการศึกษาพบว่ามีมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจร้อยละ 60 อ่านซ้ำจำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 28 อ่านซ้ำ 3 ครั้ง และมีมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ 60 สแกนข้อมูลในพวงกุญแจ QR Code จำนวน 6-10 ครั้ง ร้อยละ 20 สแกนข้อมูลในพวงกุญแจ

QR Code จำนวนมากกว่า 10 ครั้ง โดยเนื้อหาที่มารดาทั้ง 2 กลุ่มระบุว่าทบทวนซ้ำและมีประโยชน์มากที่สุดคือ การปฏิบัติตัวเมื่อแม่ไปทำงาน รองลงมาคือระยะเวลาของการเก็บรักษาน้ำนม และเทคนิคการบีบเก็บน้ำนม ซึ่งอาจทำให้มารดาสามารถจัดการกับปัญหาเบื้องต้นได้ และคงความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

ถึงแม้ว่าการโทรศัพท์เพื่อขอรับคำปรึกษาจากพยาบาลประจำหอผู้ป่วย หรือเดินทางเข้ามาปรึกษาด้วยตนเองที่คลินิกนมแม่ จะทำให้มารดาได้รับข้อมูลและช่วยแก้ไขปัญหาก็ให้กับมารดาได้อย่างครบถ้วนและตรงประเด็น แต่มารดาอาจมีความยากลำบากและใช้เวลานานในการเดินทาง หรือโทรศัพท์เพื่อขอคำปรึกษา จึงทำให้มารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลอย่างเดียวจำนวนเพียง 3 ราย เดินทางเข้ามาปรึกษาที่คลินิกนมแม่ และจำนวน 4 รายโทรศัพท์มาสอบถามหรือขอคำแนะนำจากพยาบาล การเข้าถึงที่ยากลำบากอาจทำให้มารดาบางส่วนไม่สามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่มารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจ แก้ปัญหาด้วยการอ่านทบทวนความรู้จากเล่มเอกสารความรู้ที่ได้รับด้วยตนเอง โดยมีมารดาร้อยละ 60 อ่านซ้ำจำนวน 2 ครั้ง ส่วนมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต มีมารดาร้อยละ 60 เข้าถึงข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากพวงกุญแจ QR Code จำนวน 6-10 ครั้ง ซึ่งสื่อทั้ง 2 ชนิดมีขนาดเล็กสามารถพกพาได้และสะดวกในการใช้ มีข้อมูลความรู้ในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นสามารถหยิบใช้ได้ทันทีเมื่อต้องการ ไม่ต้องเสียเวลาไปแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอื่น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มารดาบางส่วนที่ได้รับสื่อกลับไปทบทวนที่บ้าน ยังคงมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และทำให้ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวและความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องของทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ 6 เดือนพบว่า มารดาทั้ง 3 กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ก่อนและหลังได้รับสื่อ โดยกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลพบลดจากร้อยละ 52 เป็นร้อยละ 36 ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจเพิ่มจากร้อยละ 28 เป็นร้อยละ 72 และกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตเพิ่มจากร้อยละ 28 เป็นร้อยละ 68 ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจของ Jaccard ที่กล่าวถึงความตั้งใจของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ช่วงระยะเวลาของการตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม การได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ลำดับขั้นของการกระทำพฤติกรรม ความสามารถของบุคคล ความจำ และอุปนิสัย¹⁷ ความตั้งใจของมารดาในช่วงก่อนออกจากโรงพยาบาล และภายหลังกลับบ้าน 6 สัปดาห์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในการวิจัยครั้งนี้มารดาทั้ง 3 กลุ่มมีโอกาสเผชิญกับปัญหาและความยากลำบากในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งมารดาทุกคนยังได้รับความรู้และคำแนะนำจากพยาบาลประจำหอผู้ป่วยสูติกรรมในรูปแบบเดียวกันก่อนกลับบ้าน แต่เมื่อกลับไปดูแลบุตรด้วยตนเองที่บ้าน มารดาอาจเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาจหลงลืมความรู้ที่ได้จากพยาบาล เมื่อเจอปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงไม่สามารถจดจำความข้อมูลความรู้ หรือวิธีแก้ไขปัญหาที่ได้รับจากพยาบาลได้หมด แต่มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและมารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ต สามารถทบทวนความรู้ได้จากสื่อที่ได้รับคือ เล่มเอกสารความรู้ และพวงกุญแจ QR code ซึ่งมีข้อมูลพร้อมใช้ทำให้มารดาแก้ไขปัญหาได้ทันที หรือข้อมูลดังกล่าวช่วยในการเตรียมตัวและวางแผนให้นมในระยะยาวได้ จึงทำให้ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของทั้ง 2 กลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถจดจำข้อมูลความรู้ได้ทั้งหมด อาจทำให้มารดาต้องเผชิญกับ

ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังการศึกษาที่พบว่าเมื่อมารดากลับบ้าน แม้มารดาจะพยายามทำตามที่ได้รับการสอนจากพยาบาล แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ทำให้มารดามีความเครียดและกดดันทั้งจากตนเองและสมาชิกในครอบครัว¹⁶ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียวลดลง

จากผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ มารดากลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องที่ 6 เดือน ลดจากร้อยละ 48 เป็นร้อยละ 28 แต่ที่ 12 เดือนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44 เป็นร้อยละ 60 และที่ 24 เดือน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0 เป็นร้อยละ 8 ส่วนมารดาในกลุ่มที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องที่ 6 เดือน ลดจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 32 ที่ 12 เดือน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ที่ 24 เดือน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0 เป็นร้อยละ 16 ซึ่งอาจสะท้อนว่าการที่มารดาได้รับสื่อกลับไปทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน จะทำให้มารดาที่มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนืงยาวนานขึ้น ความตั้งใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม กล่าวคือเมื่อบุคคลมีความตั้งใจ บุคคลจะมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนวางแผนในการปฏิบัติพฤติกรรม มีความมุ่งมั่นและพร้อมฟันฝ่ากับอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้⁴

จากผลการศึกษา มารดาที่ได้รับสื่อบุคคลร่วมกับสื่อเฉพาะกิจและสื่อบุคคลร่วมกับสื่ออินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสื่อทั้งสองชนิดคือเล่มเอกสารความรู้ และพวงกุญแจ QR Code มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เหมือนกัน พกพาง่าย ใช้ได้สะดวกและใช้ได้ทันทีเมื่อต้องการทบทวนข้อมูล นอกจากนี้มารดาทั้ง 2 กลุ่มประกอบอาชีพในการทำงานเท่ากันคือ ร้อยละ 76 โดยเนื้อหาที่มารดาให้ความสนใจ และระบุว่าได้รับประโยชน์มากที่สุดคือ

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อแม่ไปทำงาน ระยะเวลาของการเก็บรักษา นม เทคนิคการบีบเก็บ นม วิธีเอาลูกเข้าเต้านม เป็นต้น ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของมารดา มารดาจึงเลือกจดจำเนื้อหาข้อมูลนั้นเพื่อนำไปใช้ หรือเก็บเป็นประสบการณ์ในการคิด หรือตัดสินใจ³ จึงทำให้มารดาทั้ง 2 กลุ่มมีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมให้มารดามีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การให้ข้อมูลแก่มารดาที่มีความสำคัญในด้านการปฏิบัติการพยาบาล นอกเหนือจากการให้ข้อมูลด้วยสื่อบุคคลผ่านบุคลากรทางด้านสุขภาพ จึงควรมีการออกแบบการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสารความรู้ หรือสื่อที่สามารถเข้าถึงทางอินเทอร์เน็ตได้ เพื่อใช้เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้มารดามีความมั่นใจและตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว หรือให้นมแม่อย่างต่อเนื่องยาวนานขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการให้ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อทั้ง 3 ประเภทในมารดาในกลุ่มอื่น เช่น มารดาวัยรุ่น มารดาหลังคลอดที่มีบุตรป่วย เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านสื่อแต่ละประเภทในรูปแบบอื่นๆ เช่น การใช้แผ่นโปสเตอร์ รวมความรู้ การสร้างกลุ่มไลน์ให้ข้อมูลและคำปรึกษา เป็นต้น
3. เนื่องจากความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาอาจเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยแวดล้อมได้ จึงควรมีการศึกษาติดตามถึงพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน

References

1. Jedrychowski W, Perera F, Jankowski J, Butscher M, Mroz E, Flak E, et al. Effect of exclusive breastfeeding on the development of children's cognitive function in the Krakow prospective birth cohort study. *Eur J Pediatr.* 2012;171(1):151-8. doi: 10.1007/s00431-011-1507-5.
2. World Health Organization. Breastfeeding [Internet]. Geneva: WHO; 2017 [cited 2018 May 30]. Available from: <http://www.who.int/topics/breastfeeding/en/>
3. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organ Behav Hum Decis Process.* 1991;50(2):179-211. doi: 10.1016/0749-5978(91)90020-T.
4. National Statistical Office of Thailand. Project for the survey of the situation of children and women in Thailand 2019, key summary report [Internet]. Bangkok: National Statistical Office; 2020 [cited 2021 Mar 15] Available from: http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาประชากร/สถานการณ์เด็กและสตรี/2562/MICS6_report_071063.pdf. (in Thai).
5. Apatsakun P. Discouraging factors of breastfeeding among Thai women. *Journal of Public Health Nursing.* 2016;30(2):133-46. (in Thai).
6. Wichianchai W, Limprapaipong T, Saowaros C. Factors influencing intention to exclusive breastfeeding for 6 months after giving birth of pregnant women attending antenatal care of Phra-Pok-Klao Hospital. *Journal of Phrapokklao Nursing College.* 2006;18(1):1-13. (in Thai).

7. Nakcharoen S. Communication patterns in public relations projects to promote breastfeeding [master' thesis]. Bangkok: Chulalongkorn University; 2006. 195 p. (in Thai).
8. Chinnawon A. Public relations media. Bangkok: Chulalongkorn University Press; 2010. 373 p. (in Thai).
9. Sasombat P. Communication process of "Nommea Group" breastfeeding. *Journal of Communication Arts*. 2007;25(2):41-62. (in Thai).
10. Satawethin P. Mass communication: processes and theory. 3rd ed. Bangkok: Parbpim Printing; 2003. 280 p. (in Thai).
11. Hmone MP, Li M, Agho K, Alam A, Dibley MJ. Factors associated with intention to exclusive breastfeed in central women's hospital, Yangon, Myanmar. *Int Breastfeed J*. 2017; 12:29. doi: 10.1186/s13006-017-0120-2.
12. Nguyen PH, Kim SS, Nguyen TT, Hajeebhoy N, Tran LM, Alayon S, et al. Exposure to mass media and interpersonal counseling has additive effects on exclusive breastfeeding and its psychosocial determinants among Vietnamese mothers. *Matern Child Nutr*. 2016;12(4):713-25. doi: 10.1111/mcn.12330.
13. Somanusorn M. The obstetrics nursing, volume 2. 12th ed. Nonthaburi: Yutharin Printing; 2015. 213 p. (in Thai).
14. Polit DF, Beck CT. Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice. 9th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2012. 802 p.
15. Jirawatanakul A. Statistics for health science research. Bangkok: S Asia Place; 2015. 313 p. (in Thai).
16. Payakkaraung S, Sangperm P, Samart C. Breastfeeding problem in early postpartum period: mother's experiences. *Nursing Science Journal of Thailand*. 2016;34(3):30-40. (in Thai).
17. Sitthichaiyuk W. Factors affecting determination to purchase dietary supplement products of undergraduate student at Burapha University, Chonburi Province [dissertation]. Chonburi: Burapha University; 2016. 143 p. (in Thai).